

Øm Klosters
Venner

Nyhedsbrev
Nr. 24

2021

Øm Kloster Museum

Øm Klosters Venner

Bestyrelsen

Torben Christensen (**Formand**)
Haldursvej 30, 8680 Ry
Tlf. 30 273 274
rybogry@hotmail.dk

Jørgen Højland (**Næstformand**)
Odinsvej 2, 8680 Ry
Tlf. 21 62 69 35
jhoelandry@gmail.com

Birgitte Bang-Madsen (**Kasserer**)
Brandevej 6, 8766 Nørre Snede
Tlf. 20 78 89 95
8766bbm@gmail.com

Ida Ebbensgaard Jensen (**Sekretær**)
Vadestedet 4, 8680 Ry
Tlf. 22 32 79 23
ida.mej@hotmail.com

Jan Bech Andersen
Ægirsvej 3, 8680 Ry
Tlf. 86 89 23 48
janbandersen@hotmail.com

Susanne Gram
Ingerslevvænget 5, 8310 Tranbjerg J
Tlf. 86 29 44 41
susannegram@hotmail.com

Aase Hulgaard
Munkevej 5, Emborg, 8680 Ry
Tlf. 86 89 87 65
aasehulgaard@icloud.com

Eva Jensen (**1. sup.**)
Fæstibakke 9, Gl. Rye, 8680 Ry
Tlf. 30 69 90 60
knud.eva@jensen.mail.dk

Ingeborg Doktor (**2. sup.**)
Thorsvej 37, 8680 Ry
Tlf. 86 89 25 34
ingeborg@k-doktor.dk

Redaktion

Lene Møllerup
Susanne Gram
Ida Ebbensgaard Jensen
Birgitte Bang-Madsen
Ingeborg Doktor
Bent Koed Doktor (prepress)

Nyhedsbrevet udsendes af museumsforeningen *Øm Klosters Venner*, der er en sammenslutning af personer med interesse for klostrets historie og museets virke.

Indhold

Drone opmåling af klostret	3
Præsten Palles segl	4
Historien bag modellen	10
Øm Klosters bogliste	12
Chr. II's Ny Testamente	16
Studierejse 2021 (aflyst)	21
Formandens beretning	22
Vild med vilje på Øm	24
Nye bøger om Øm Kloster	26
Kalender for 2021	<i>Bagsiden</i>

Besøg Øm Kloster Museum og bliv medlem af museumsforeningen Øm Klosters Venner

Vær medlem et år for 100,- kr. eller hele husstanden for 150,- kr.

Kontingent indbetales på konto.
Reg. nr. **1551** konto nr. **9197583**

eller MobilePay: **759665**

Øm Klosters Venner
Munkevej 8, Emborg, 8680 Ry
tlf. 86 89 81 94

www.museumskanderborg.dk

Forsiden: *Dronefoto af Øm Kloster 2020*
(læs artiklen på side 3).

Fotos: Øm Kloster Museums Arkiv / Lene Møllerup
(medmindre andet er nævnt).

Drone-opmåling af klostret

Af Lene Mollerup

I februar 2020 blev Øm Kloster ruin overfløjet og opmålt med drone. Formålet var at lave en plan af klostret, som er målfast. Det vil sige, at ruinområdet kan lægges præcist ned på et kort og anvendes til at skabe digitale modeller af klostret. Overflyvningen skabte også en række fotos, som giver et godt overblik over klostrets grundplan, se fx fotoet på forsiden. Samtidig blev der lavet et interaktivt panoramabillede, som kan ses på Øm Kloster Museums hjemmeside.

Skanderborg Kommunes afdeling for kort og GIS stod for overflyvning, billeder og digitale modeller, og Øm Klosters Venner donerede et beløb til opgaven.

Se også drone-foto på forsiden.

Præsten Palles segl

Af Lene Møllerup

Artikel bringes også i Museum Skanderborgs Årbog. Her er den forkortet i forhold til Årbogsartiklen.

Fundet af en velbevaret seglstampe nær Øm Kloster i januar 2019 var lidt af en sensation. Seglstampen blev tilvejebragt under en afsøgning med metal-detektor af marker vest for klostret af Allan Faurskov. Seglstampen blev sendt til afrensning og stabilisering ved Afdelingen for Konservering og Naturvidenskab ved Moesgård Museum og efter endt rensning, var det atter muligt at aflæse og afkode seglstampens budskab. Historien herunder er et forsøg på at identificere præsten Palle set i lyset af klostrets historie.

Præsten Palles segl

Seglstampen er hel og meget velbevaret. Den er spidsoval, måler i længden 3,7 cm og er 2,5 cm bred. På bagsiden ses en øsken til montering af kæde eller snor således, at den kunne hænge i bæltet eller pungen. Materialet er en bronzelegering. Motivet er en præst i gang med at celebrere (højtideligholde) messen. Han står foran et alterbord beklædt med et klæde, og på bordet står kalken. Præsten er iklædt messedragt bestående af fodlang alba (messe-skjorte) og tunika samt korkåbe/messehagel yderst. Detaljerne er så gode, at det er muligt at se broderier på det nederste stykke af albaen. Præsten bærer tonsur, en frisure med en klippet hårkrans omkring hovedet. Tonsuren er et tegn på hans status som præst. Præsten løfter hænderne velsignende henover kalken, og i samme øjeblik kommer

Seglstampen efter konservatorernes afrensning og stabilisering. Billedfelt og omskrift fremstår tydeligt, selv om skriften er spejlvendt.
Foto: Susan Kipp.

guds hånd til syne fra siden. Henover Guds hånd ses en rund genstand, som muligvis er alterbrødet.

Et skriftbånd løber langs randen af seglstampen og er på begge sider markeret med en perlebort. Spejlvendes omskriften, så man får et læsbart aftryk, hvor der på latin står: + SECRET PALNORIS SACERDOTIS. Skriftypen er majuskler, altså store gotiske bogstaver. Secret betyder segl. Palnoris er den latiniserede form af det gammeldanske mandnavn Palni (Palne), hvor nutidsnavnet Palle er en videreudvikling af Palne. Sacerdotis er en præst. Oversat til nutidsdansk er indskriften så: ”Præsten Palles segl”.

Lidt om seglstanper og segl

Seglstanper eller signeter er selve redskabet til at præge med. Aftrykket kaldes et seglaftryk/signetaftryk eller segl. Aftrykket blev lavet ved at presse seglstampen i blødt, men hærdende materiale, der i middelalderen oftest var voks. Seglet kunne vedhæftes et dokument ved hjælp af et bånd eller præges direkte på dokumentet. Ordet segl /sigil stammer fra det latinske sigillum, som er afledt af ordet signum, der betyder tegn. Det latinske begreb sigillum secretum betyder hemmeligt segl. Som følge heraf bruger man ordet sekret som betegnelse for et privat segl til forskel fra et embedssegel. Begreberne sigil og sekret bruges dog ofte i flæng.

På de middelalderlige segl bliver skriftbåndet oftest indledt med et kors, sjældnere med en stjerne. Herefter følger ordet sigillum, almindeligvis forkortet med et S, eller som på Palles segl ordet sekret (altså et privat segl), efterfølgende navn og embede. Omskriften indeholder almindeligvis ikke mellemrum mellem ordene, hvilket ses tydeligt på Palles seglstampe. Indgravningen på selve seglstampen er spejlvendt således, at aftrykket bliver retvendt, når det er afsat i et materiale.

Seglstanper og seglaftryk fra Øm Kloster

Seglstanper blev nogle gange lagt med i graven, når dets ejermand døde. De var nemlig ejermandens personlige underskrift og dermed retsligt bindende. Ofte blev de ødelagt ved at brække eller slå seglstampen i stykker, så den ikke kunne misbruges, hvis den blev genfundet.

Fra udgravningerne af Øm Kloster findes tre forskellige seglstanper: en hel og intakt, en hel ødelagt og fragmentet af en tredje.

Den hele og intakte seglstampe er velbevaret, så både prægefelt og bagsidens ophæng er bevaret. Stampen er 2,5 cm i diameter, cirkulær og motiv og tekst er tydelig. I skjoldet ses en lilje og over den en hjelm med vesselhorn. Omskriften er med små bogstaver og lyder: S. stig niels(en). Til trods for den tydelige heraldik er skjoldmotivet ukendt, men i kraft af omskriften

kan seglstampen muligvis tilskrives væbner Stig Nielsen, der kendes fra dokumenter fra både 1484, 1485 og 1497 som forpagter af Øm Klosters gård, Venggård. Desværre er seglstampens fundsted ikke nærmere dokumenteret.

Den hele seglstampe er cirkulær med en diameter på 3,3 cm. Den er tydeligvis ødelagt ved slag og er delvis utydelig, mens bagsidens øsken er brækket af. I figurfeltet ses resterne af et lodret delt skjold, mens det eneste, der kan læses af omskriften, er ordet RASTORP. Seglstampen blev fundet i en grav tilhørende en ældre kvinde, som var begravet på klostrets kirkegård nord for kirken.

Det sidste eksemplar er et mindre fragment fra en cirkulær seglstampe, som er fundet i jordfyld inde i klosterkirkens nordre korsarm. Den er ikke umiddelbart fundet i en grav, men stammer sikkert fra en, da stampen er bevidst ødelagt og ikke tabt. På dette fragment ses dele af skjoldmotivet med et lodret delt skjold med fuglevinge i højre felt. Det eneste, der kan læses af omskriften, er ordet TORP. Seglstampen dateres til 1300 årene og tilskrives slægten Rostrup.

Ejermændene til de to andre seglstamper kan desværre ikke umiddelbart identificeres, kun at de tilhører slægten Rostrup. Identifikationen ses på skjoldmotivet fra slægten, som bærer et lodret delt skjold med fuglevinge i højre felt, men også omskriften viser, at der er tale om slægten Rostrup. Flere af slægtens medlemmer skænkede i 1300- og 1400-tallet gods til Øm Kloster. Gotskalk Rostrup skænkede i 1348 og 1403 (om det er den samme person er

Seglstamper fra Øm Kloster. Fra venstre:

Et fragment af en seglstampe med et lodret delt skjold fra slægten Rostrup.

I midten: Stig Nielsens seglstampe, og til højre:

En ødelagt seglstampe med et lodret delt skjold, også fra slægten Rostrup.

Foto: Susan Kipp.

uvist) sit gods i Rode i Skjærring sogn, til Øm Kloster. Desuden skænkede både Ivar Rostrup og Gyde Rostrup, gift med Ebbe Henriksen Udsen, begge gods til Øm Kloster i henholdsvis 1349 og 1415.

Fra Øm Kloster kendes flere seglaftryk. Til forskel fra selve seglstamperne, som tilsyneladende stammer fra adelsmænd (og kvinder), der muligvis er begravet ved Øm Kloster, så stammer seglaftrykkene fra klostrets korrespondancer, og de er bevaret, fordi de har siddet som underskrifter på dokumenter. Blandt seglaftrykkene findes både klostrets segl (konventets segl) og flere personlige segl fra klostrets abbeder.

Konventets segl er cirkulært med en siddende Jomfru Maria i en baldakinramme med Jesusbarnet stående på sit skød. Hun har en blomst i hånden (måske en lilje) og er omgivet af sol og måne. Omskriften lyder: SIGILLUM CONVENTUS CARA INSULE, som kan oversættes til Konventet Cara Insulas segl (Cara Inusla = Øm Kloster). Seglaftrykket er næsten magen til andre cistercienserklostres segl, bl.a. klostrene Sorø, Vitskøl, Løgum og Tvis, og aftrykket kendes fra dokumenter fra 1421, 1527 og 1536.

Ud over aftryk af klostrets konventsegl findes en del seglaftryk af private segl fra klostrets abbeder. Det er: Abbed Gunner (1219), abbed Magnus (1423), abbed Niels (1468), abbed Christiern (1487, 1488, 1490), abbed Søren (1495) og abbed Peder Sørensen (1527). De fleste private abbedsegl fra Øm Kloster har i billedfeltet en gengivelse af en abbed med stav eller en hånd med stav, mens abbed Christiern (1488 og 1490) og abbed Søren (1495) begge har et billede af Jomfru Maria med Jesusbarnet på armen, omgivet af en flammeglorie.

Præsten Palle og hans seglstampe

Hvem var præsten Palle, og hvad lavede hans seglstampe på en mark vest for Øm Kloster? Spørgsmålene kan ikke besvares entydigt, men her kommer nogle bud. Seglstampens ordlyd viser, at den har tilhørt en præst. Det er ikke hans embedes seglstampe, men hans private seglstampe. Det er mest nærliggende at formode, at der er tale om en sognepræst. Cisterciensernes munkepræster havde nemlig ikke egne personlige seglstamper. Forsegling af dokumenter var forbeholdt abbederne, som anvendte konventets segl eller deres private abbedsegl.

I forbindelse med nedlæggelsen af Øm Kloster omkring 1560, blev hele klostrets godsarkiv flyttet til Skanderborg Slot. Heriblandt var en mængde middelalderlige breve, der bevidnede, hvem der skødede jord og ejendom til Øm Kloster, og hvornår det skete. Det ville være i sådant et brev, at vi kunne finde efterretninger om en Palle præst.

Brevene eksisterer ikke mere. Men afskrifter eller resuméer af selve brevenes indhold blev i begyndelsen af 1600-tallet indskrevet i et register

kaldet Det Skanderborgske Registratur.

Dette register indeholder adkomstdokumenter fra de fire klostre Øm, Ring, Vissing og Voer (adkomstdokumenter er dokumenter, der kan fastslå den juridiske ejer). I 1606 befandt de gamle breve sig i et skab med adskillige rum og skuffer på Skanderborg Slot. Breve omhandlende Palle præst lå i en skuffe mærket med L, hvori der fandtes breve fra Hjelmlev Herred.

Senere er alle breve desværre kasseret, og kun registraturen har overlevet. Den kan man i dag tilgå online via Rigsarkivet.

I resuméet af et af brevene omtales en Palle præst, som skødede jord til Øm Kloster i 1380. Brevet lyder: ”Palle Jensen, Præst, og Jens Jensen skøde deres ret i Hårby Mark, som er tilfaldet dem efter Ingerd, Niels Gødsens hustru”. Også et andet brev, dateret i 1399, nævner Palle Jensens latinske gavebrev på al hans jord på Hårby Mark.

Den omtalte ”Ingerd, Niels Gødsens hustru” optræder i et gavebrev fra 1376. I dette gavebrev bevidner biskop Oluf af Århus, at Niels Gødsen og hans hustru skødede abbed Jens i Øm Kloster al deres ret til jord, skov og eng, som de havde i Hårby mark.

Fra de tre breve får vi altså at vide, at Palle Jensen præst og Jens Jensen arvede jord i Hårby efter Ingerd. Det er mest sandsynligt, at der var tale om familie. Måske var Palle og Jens brødre, og Ingerd var i familie med dem? Hvis dette er korrekt antaget, kunne jorden i Hårby have været familieejet siden 1376 og sikkert også før. At familierne med navnene Jensen og Gødsen har været hjemmehørende i området, er en mulighed. Der er tidligere gættet på, at Palle kunne have været præst i Dover kirke, men det er kun et gæt, for herom er kilderne tavse.

Seglaftryk af den afrensede seglstampe. Aftrykket er retvendt og teksten læsbar. Foto: Susan Kipp.

Dover kirke hørte i middelalderen under Øm Kloster, og første gang, vi hører om den i de skriftlige kilder, er i Øm Klosters strid med bisp Tyge fra Århus i 1263, hvor bispen stævner abbeden til at møde frem i kirken. Dover kirke menes at have tilhørt Øm Kloster gennem hele middelalderen. Det er nærliggende at forestille sig, at Palle præst havde et ønske om at blive begravet ved Øm Kloster, eftersom han havde skænket jord til klostret. Det er ligeledes nærliggende at forestille sig, at han netop blev begravet ved klostret, og at det er derfor, hans seglstampe er dukket op her.

Gravene fra Øm Klosters kirke og kirkegård blev udgravet i en periode mellem 1910 og 1941, mestendels af ikke faglærte arbejdsmænd. Muligheden for, at de har overset en seglstampe i en grav under jordarbejdet, er til stede. Det er også muligt, at overskydende jordfyld fra udgravningerne siden blev kørt ud på de omkringliggende marker og hermed også seglstampen, som Allan Faurskov fandt med sin detektor.

Den ovenstående gennemgang er et forsøg på at finde ud af, hvem Palle præst var. Det kan ikke udelukkes, at seglstampen kan være tabt af ejermanen på stedet, hvor den er fundet. Vi kan heller ikke være sikker på, om der er en sammenhæng mellem den Palle præst, der nu kendes fra seglstampen og Palle Jensen Præst, som kendes fra de skriftlige kilder i sidste halvdel af 1300-årene, men det er klart en mulighed. Forbindelsen er der gennem de breve, der viser, at en Palle præst giver sin jord til klostret. Det er en god tanke - også selv om det ikke kan bevises - at præsten Palle kunne være én iblandt de hundredevis af navneløse mennesker, der gennem middelalderen blev begravet ved Øm Kloster.

Tak

Der skal rettes en tak til Lektor Rikke Steenholt Olesen, Københavns Universitet, Institut for Nordiske Studier og Sprogvidenskab for hjælp til at oversætte navnet på seglstampen fra latinsk til gammeldansk og til nudansk.

Referencer

- Danmarks Riges Breve. Det danske Sprog- og Litteraturselskab. Reitzels Forlag, København.
- Diplomatarium Danicum. Det danske Sprog- og Litteraturselskab. Ejnar Munksgaards Forlag, København.
- Heilskov, Chr. (1935): Hjelmslev Herred. Aarbøger udgivet af Historiks Samfund for Aarhus Stift. s. 1-52.
- Kristensen, Hans Krongaard (2020): Øm Kloster. Jysk arkæologisk Selskab. Højbjerg.
- Møllerup, Lene (1999): Begravelserne ved Øm Kloster. Højbjerg.
- Olrik, Jørgen, Jacob Isager, H.N. Garner (1997): Øm Klosters Krønike. Scriptorium.
- Petersen, Henry (1886): Danske gejstlige sigiller fra middelalderen. København.
- Rasmussen, Poul (1955): Øm Klosters jordegods 1554-1573 og dets historie. Østjysk Hjemstavns. Skanderborg, s. 9-42.

Historien bag modellen af Øm Kloster

Af Helge Nordstrand Nielsen

Min Far, Viggo E. Nielsen, var lektor på Ingeniørskolen i Horsens, hvor han bl.a. underviste i Idéhistorie. Det var et nyt fag, som undervisningsministeriet havde introduceret først i 1960'erne for at give de unge ingeniører et vist kendskab til filosofi og historie. De fleste unge på teknikumingeniør-uddannelsen havde nemlig en praktisk håndværker-baggrund som murer eller tømrer. Det mentes, at de manglede lidt kulturel dannelse i deres ellers rent

Model af klosteret, bygget af Viggo E. Nielsen. Foto: Susan Kipp.

tekniske studium, som kunne være gavnlige for deres personlighed, når de var ude i verden for at sælge danske eksportvarer og føre samtaler og forhandlinger med dannede kunder. Det var jo ikke nok, at de blev gode til at bygge broer, de skulle også gerne kunne bygge broer mellem mennesker.

Viggo E. Nielsen ville gerne give sine studerende en praktisk og visuel introduktion til middelalderens verden fra en ingeniørmæssig og arkitektonisk vinkel, som de studerende kunne forholde sig til, og her kommer Øm Kloster og modellen ind i billedet. Da der jo kun er få ruiner tilbage af det oprindelige kloster, og det kan være svært at forestille sig, hvordan klostret egentligt har set ud, gik Viggo omkring 1962 i gang med at studere tegninger af Cistercienserklostre ude i Europa. Han byggede så en model af klostret i størrelsen 1:100, som han mente det havde set ud i sin storhedstid, da munkene levede på Cara Insula. Taget har jo nok været bedækket med lokalt fabrikerede teglsten og ikke med skiffer, som klostrene brugte ude i Europa.

Modellen blev givet til klostermuseet som en gave, hvor den nu har stået i sin montre i over 50 år, og hvert år tog Viggo de unge studerende med på en studietur til Øm Kloster, som en tilbagevendende del af undervisningen, og forståeligt nok var det en meget populær og lærerig udflugt.

Viggo E. Nielsen på studietur med ingeniørstuderende fra Horsens Teknikum.

Foto er stillet til rådighed af hans søn Helge Nordstrand Nielsen.

Øm Klosters Inventarium – boglisten

Af cand. theol., sognepræst og biavler Kristian R. Skovmose

Indledning

En væsentlig skriftlig kilde til Øm Klosters historie er, ud over Øm Klosters krønike, Inventariet, som blev færdiggjort i 1554 og afleveret til Christian III.

Inventariet, der stadig eksisterer og opbevares på Rigsarkivet, er videreformidlet på tryk enkelte gange i årenes løb: Først i ”Nye Samlinger til den danske Historie”, tredje bind, København, 1794 og i bogen ”Øm Kloster”, 2003.

En særlig del af inventariet er boglisten, der begynder med overskriften ”Catalogus librorum domini Petri Abbatis Senioris”, og indeholder en fortegnelse over abbed Peders bogsamling og munkenes fælles bibliotek. Boglisten har 325 titler, der dækker over 378 bind.

Boglisten og de enkelte titler har aldrig været genstand for en tilbundsående undersøgelse, hvor værkerne er identificeret og nøjere beskrevet.

Boglisten er undersøgt af Brian P. McGuire i ”Conflict and Continuity”, 1976, og han nævner, at det er lykkedes at identificere hovedparten af listens værker.

I ”Øm Kloster”, 2003, skriver Alice Madsen om boglisten, og hun henleder opmærksomheden på abbed Peders bogsamling af protestantisk litteratur, som rettelig er omfangsrig og spændende. Den kan desuden være med til at kaste et nyt lys over klostrene og reformationen i Danmark.

I disputatsen ”From Gutenberg to Luther – Transnational Print Cultures in Scandinavia 1450-1525” af Wolfgang Undorf, 2012, inddrages boglisten også.

Her finder vi det nyeste offentliggjorte studie af boglisten. En lang række af bøgerne er nøjere identificeret med forfatter, udgivelsesår og udgivelsessted. Ærgerligt nok er det vanskeligt at anslå bøgernes pris.

Disputatsen peger på, at der har været en omfangsrig aktivitet med trykning og handel med bøger. Aktiviteten stagnerede dog i 1520'erne, hvor der var politisk uro i Danmark under Christian II's sidste regeringsår. Myn-dighederne konfiskerede f.eks. flere tusinde bøger, som var på vej til provst og boghandler Christian Pedersen i Malmø.

Boglisten og i særdeleshed samlingen af værker fra begyndelsen af 1500-tallet indtil klosterets endelige nedlæggelse fortjener et grundigt studie, fordi det dels kan:

- være et berigende boghistorisk studie.
- kaste lys over Øm Klosters rolle i den praktiske gennemførelse af reformationen i Danmark med latinskole og præsteseminarium for præster i den nye lutherske kirke.
- tegne et biografisk billede af klosterets sidste ægte abbed, Peder Sørensen (ca. 1500 – 1554, abbed 1527–1554) som abbed, rektor og kongelig lensmand.

Øm Kloster Inventarium

Christian III pålægger i 1552 alle lensmænd i Nørrejylland at udfærdige lister over lenenes besiddelser og indtægter. Kongen havde efter reformationen overtaget det meste af det kirkelige gods, og abbederne på klostre, som stadig bestod, var at regne som lensmænd, der forvaltede på vegne af kongen.

Et brev fra kongen udgår 10. august 1552 med beskeden:

”Brev til alle dem, som have Kongens Len i Nørjutlandt, at de strax skulle gjøre et klart Register og Jordbog over al deres Rente og indkomst og over all Bønder i deres Len ...”.

For Øm Klosters vedkommende indsætter kongen i 1553 en ”hjælpeabbed” til at bistå den aldrende og svækkede abbed Peder Sørensen. Hjælpeabbeden bidrager til kloster- og skolelivets opretholdelse samt til den endelige udarbejdelse af Øm Kloster Inventarium. Abbed Jens er først hjælpeabbed og efterfølger i 1554 Peder som abbed. Jens regnes for den 27. og sidste abbed, men dybest set er abbed Peder klosterets sidste ”rigtige” abbed. Han vælges nemlig som den sidste til abbed efter cistercienserordenens valgregler, hvor Jens kun indsættes af Christian III.

31. jan 1553: ”Abent Brev, at Kongen har tiltroet Hr. Jens Symensen, at være Medhjælper hos Hr. Peder i Em Kloster, da denne paa Grund af Sygdom og Skrøbelighed ikke kan forestå det alene. Han skal have flittigt Tilsyn med Kloster, med Læsen og Syngen i Kirken efter Kirkeordinansen, med Skolen i Klosteret og med dets Bønder, saa den samme Skik holdes som I Hr. Peders Tid. Med de sædvanlige Bestemmelser ang. Gods, Bønder, Jagt og Skove.”

Kongen minder senere om det tidligere krav om udarbejdelse af Inventariet og tilknytter desuden Dr. Machabæus som tilsynsførende:

29. jan 1554: "Befaling til Abbed Peder i Em Kloster, at han paa Grund af sin store Sygdom strax skal lade et klart Inventarium gjøre over Klosterets Tilliggelse og Breve, dets Forraad og af enhver slags og dets Gjæld... . Han skal under skrive Inventariet med egen Haand og ogsaa lade den unge Abbed underskrive det. Dr. Machabeus skal have Tilsyn med Registreringen paa Kongens Vegne og ligeledes underskrive Registret..."

Allerede torsdag d. 8. februar 1554 ifølge datidens julianske kalender, og kort før abbed Peder dør, er Inventariet udarbejdet og bliver afleveret, som det er gengivet i "Øm Kloster", 2003:

"Den torsdag næst efter fastelavns søndag blev dette register efter kongelig majestæts brev og befaling nedskrevet med angivelse af hvad der fandtes i Øm Kloster af rørende og urørendes."

Det blev underskrevet af abbed Peder med ført hånd, Johannes Machabæus (professor i teologi på Københavns Universitet fra 1542) og hjælpeabbed Jens.

Inventariet og boglisten må anses for en særdeles troværdig kilde til dele af Øm Klosters historie. Desværre mangler bogfortegnelsen en del oplysninger som f.eks. nøjagtig titel, forfatter, udgivelsesår, trykkeri, trykkested og bøgernes stand.

Desuden savner vi oplysninger såsom pris og anskaffelsestidspunkt, hvilket kunne kaste et endnu mere detaljeret lys over Øm Klosters virke specielt i årene omkring reformationen i Europa og i særdeleshed i Danmark.

*Abbed Peders gravsten i Sct. Søren's Kirke (Gl. Rye).
Foto: Susan Kipp.*

Boglisten

Bøger og manuskripter inddeles i forskellige grupper i boglisten.

1. Bøger i abbed Peder Sørensens samling med bl.a. en betydelig samling af nyere teologisk litteratur.
2. Manuskripter på pergament – antagelig middelalderlige manuskripter.
3. Munkenes fælles bibliotek.
4. Bøger til rituel brug – formodentlig trykte værker.

McGuire opdeler bøgerne i kategorierne:

1. Liturgiske bøger
2. Bibelkommentarer
3. Kirkefædrenes teologi
4. Middelalderteologi
5. Jura
6. Fromhedslitteratur
7. Prædikener
8. Helgenbiografier
9. Håndbøger

Munkenes bogsamling på Øm Kloster var ikke overvældende. Andre klostre havde op mod 600 eller flere værker i deres biblioteker: ”Respektabelt men intellektuelt uinspirerende” karakteriserer McGuire den.

Abbed Peder Sørensen beskrives, i lyset af bøgerne, han havde samlet, dog af McGuire, som en ”fænomenal mand”.

Boglisten fortjener virkelig yderligere studier som helhed og i forhold til at identificere og beskrive de enkelte værker.

Christian II's Ny Testamente fra 1524

Af cand. theol., sognepræst og biavler Kristian R. Skovmose

Forhåbentlig kan følgende omtale af Christian II's Ny Testamente blive begyndelsen på en serie af små artikler om nogle af de enkeltværker, der indgik i bogsamlingen i Øm Kloster, og som er optegnet på Inventariets bogliste fra 1554.

En af de 325 titler, som er oplistet i Øm Klosters Inventarium er: "Novum Testamentum danice". Det er med sikkerhed et eksemplar af Christian II's Ny Testamente fra 1524.

Bogen er nøje forbundet med reformationstiden, Christian II, reformatoren Martin Luther og Malmøs borgmester og ven af kongen: Hans Mikkelsen.

Christian II

Christian II (1.7.1481-25.1.1559) var konge af Danmark, søn af kong Hans og Christine, gift med Elisabeth af Habsburg.

Christian II's regeringstid, som strakte sig over årene 1513-23, domineredes af kampen for at erobre Sverige. Samtidig forsøgte han ved reformer at skabe en stærk kongemagt, der støttede sig til et driftigt og velstående borgerskab, mens kirken og højadelen blev skudt til side. Efter det stockholmske blodbad i 1520 stod Christian II på højden af sin magt.

Det fortælles, at på vej mod Danmark kom kongen forbi cistercienserklosteret Nydala sammen med sine lejetropper. Her krævede kongen mad og klostrets bedste vin til sig selv og sine mænd. Næste morgen, mens der var morgenmesse i klosterkirken, lod kongen abbeden og munkene fængsle. Soldaterne førte abbeden og flere af munkene ud på søens is og kastede dem bundne i en våge, så de druknede. Ifølge nogle kilder fordi kongen var utilfreds med forplejningen. Det er ikke mærkeligt, at Christian II af svenskerne er blevet kaldt for "Christian Tyran".

Der udbrød oprør og kongen blev afsat. I april 1523 sejlede han fra København med orlogsflåden, officielt for at søge hjælp hos dronningens slægtninge. Reelt var det en flugt.

I Nederlandene etablerede kongen et eksilhof i Lier. Kongen tilsluttede sig Luthers lære, og et konkret resultat af det blev, at han iværksatte udarbejdelsen af en oversættelse af Ny Testamente til dansk.

Christian II sad senere som fange på dels Sønderborg Slot og Kalundborg Slot. Han er begravet i Sankt Knuds Kirke i Odense.

Martin Luthers tyske udgave af Ny Testamente

Selveste Martin Luther har med sikkerhed inspireret kongen og andre omkring ham, som tilsluttede sig reformationens tankegang, til at lade Ny Testamente oversætte til dansk.

I 1521-22 opholdt Luther sig på borgen Wartburg ved Eisenach i Tyskland. Han var taget til fange af venner, som ønskede at beskytte ham mod forfølgelse fra kirkens og kejserens side.

Under opholdet gav han sig i kast med at oversætte Ny Testamente til tysk.

Luther og tiden omkring ham ønskede at arbejde ud fra de oprindelige kilder f.eks. Gammel Testamente på hebraisk og Ny Testamente på græsk. Han havde i sit oversættelsesarbejde Ny Testamente på græsk til rådighed i Erasmus af Rotterdams udgave fra 1516. Desuden har han sikkert brugt latinske udgaver.

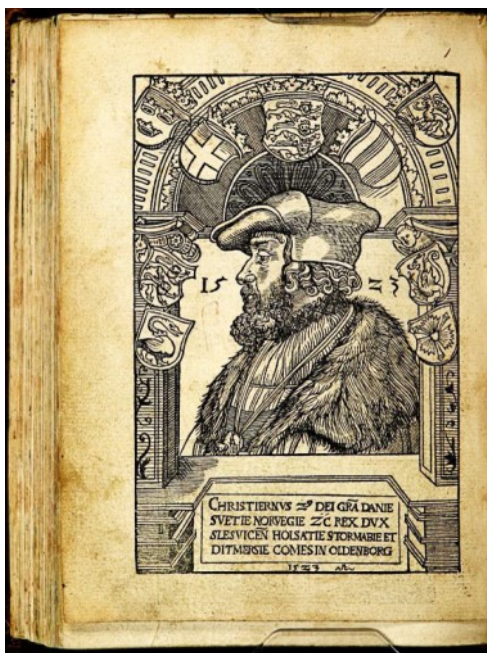
Med hjælp fra nære kolleger, som Melanchthon og Spalatin, udarbejdede han en tysk udgave af Ny Testamente, som lå færdig til udgivelse i september 1522. Oversættelsesarbejdet kendetegnes som en ”sproglig genial personlig præstation”, der skabte grundlaget for højtysk.

Luthers tyske udgave blev også kaldt ”Septembertestamentet”. Det blev trykt og udgivet af Lucas Cranach den Ældre og blev hurtigt udsolgt. Allerede i december 1522 blev det genoptrykt.

Første Ny Testamente på dansk

Som nævnt er et af de mange skrifter, der er oplistet i Øm Kloster inventarliste, en bog med titlen ”Novum Testamentum danice”, og der er al mulig grund til at tro, det må være et eksemplar af Christian II’s Ny Testamente fra 1524.

Thette ere thz Nøye testamenth paa danske ret effter latinen vdsatthe. M.D.XXIII (på nudansk noget i retning af: ”Dette er det Nye Testamente

Titelblad fra Christian II’s Ny Testamente.

på dansk oversat efter latin, 1524”).

I samtiden fandtes ikke andre danske oversættelser af Ny Testamente eller Bibelen som helhed.

Titelbladet på Christian II's Ny Testamente fortæller, at det handler om en dansk udgave af Ny Testamente og om en oversættelse ud fra Ny Testamente på latin (se billed af titlblad side 20).

Grundlaget var formodentligt den bibeludgave, der kendes som Vulgata.

Hans Mikkelsen

Malmøs tidligere borgmester Hans Mikkelsen (ca. 1470-1532) var fulgt med Christian II i eksil og konverterede som kongefamilien ligeledes til lutherdommen.

Oversættelsen af Ny Testamente blev lagt i hænderne på ham, og han brugte ret sikkert Luthers tyske bibel som forlæg for sin oversættelse.

Sprogligt set er oversættelsen ikke af højeste kvalitet, hvilket kan skyldes begrænsede sproglige evner og travlhed.

Oversættelsen blev trykt og smuglet ind i det katolske Danmark, og det lykkede ikke Frederik I at opspore og udrydde alle eksemplarer.

Med til historien hører, at der midt i værket, i forbindelse med Romerbrevet, som er et kerneskrift i luthersk teologi, var indarbejdet et propagandaskrift til fordel for Christian II og hans ret til tronen.

Indholdet i Christian II's Ny Testamente

Bogen er forsynet med en længere indledning, som udtrykker taknemmelighed over, at Gud nu har gjort det muligt, at de bibelske skrifter kan formidles på modersmålet. Der er også en redegørelse for, hvilke skrifter, der hører med i bibelen- altså de skrifter, der ifølge lutherdommen hører med.

Før de nytestamentlige breve er et skrift til forsvar for Christian II. Han er indsat som konge af Gud, og med oversættelsen råder han, som den gode konge, bod på, at den katolske kirke har været som falske profeter, der har bespottet og skjult den *”rette oc Evangeliske lerdøm”* for den *”arme enfoldige christelige hiord.”*

Romberbrevet har en særskilt fortale: *”Fortalen på thet Evangeliske Breff og Skrift / som Sancte Pouels til the Rhomerske/huorledes thet rettlige skal forstaes og forklares”*, og det er forsynet med en udlægning af de enkelte kapitler.

Romberbrevet er centralt i luthersk teologi og betegnes derfor som *”thet*

Evangeliske brev oc Skriff”, der på ret vis forklarer om lov, synd, nåde, tro, retfærdighed og ånd. Det pointeres som modstykke til gerningsretfærdighed, at ”*Gud dømmes efter hjerterne ... og ikke lader sig nøje med gerninger*”.

Dybest set fortjener både fortaler, forklaringer og selve oversættelsen et dybere historisk og teologisk studie.

Afsnittet med brevlitteraturen afsluttes med et lille efterskrift, og sidst er angivet, at bogtrykkeren er ”Melchior Lotth”, og at bogen blev trykt i 1524 mandag før ”*Bartholomei dag*”, som er 24. august.

I abbedens bogsamling

Et eksemplar af oversættelsen havnede i Øm Kloster, nærmere bestemt i abbed Peders bibliotek. Vi ved ikke, hvordan eller hvornår bogen er nået frem til Øm Kloster, men der er flere muligheder:

Abbed Peder var formodentlig i udlandet for at studere som ung. Valget af ham som abbed vidner om, at han var godt uddannet, dygtig og havde lederegenskaber.

Det er ret sandsynligt, at han her har mødt humanismens, protestantismens og lutherdommens tanker, og at han løbende holdt sig a jour og sørgede for at skaffe mest muligt ny teologisk litteratur til egen uddannelse og opbyggelse.

Måske havde han ligefrem sympatier for de nye teologiske strømninger og reformer, og var positivt stemt over for justeringer af kloster- og kirkeliv.

En anden mulighed er, at oversættelsen blev en del af klosterets bogsamling i forlængelse af reformationen i 1536 og etableringen af latinskole og præsteseminarium på en række herreklostre, herunder Øm Kloster.

Som rektor for latinskole og præsteseminarium var abbed Peder, som underviser af kommende lutherske præster, forpligtet til at være godt inde i reformationstidens og lutherdommens tanker.

Det er et par af sandsynligvis flere bud på, hvordan Christian II's Ny Testamente nåede frem til Øm Kloster få år efter udgivelsen, måske allerede før 1527, hvor Peder Sørensen blev abbed.

Øm Klosters udgave af Christian II's Ny Testamente findes næppe længere, men enkelte eksemplarer er bevaret. Oversættelsen er desuden digitaliseret og tilgængelig via Det Kongelige Biblioteks hjemmeside.

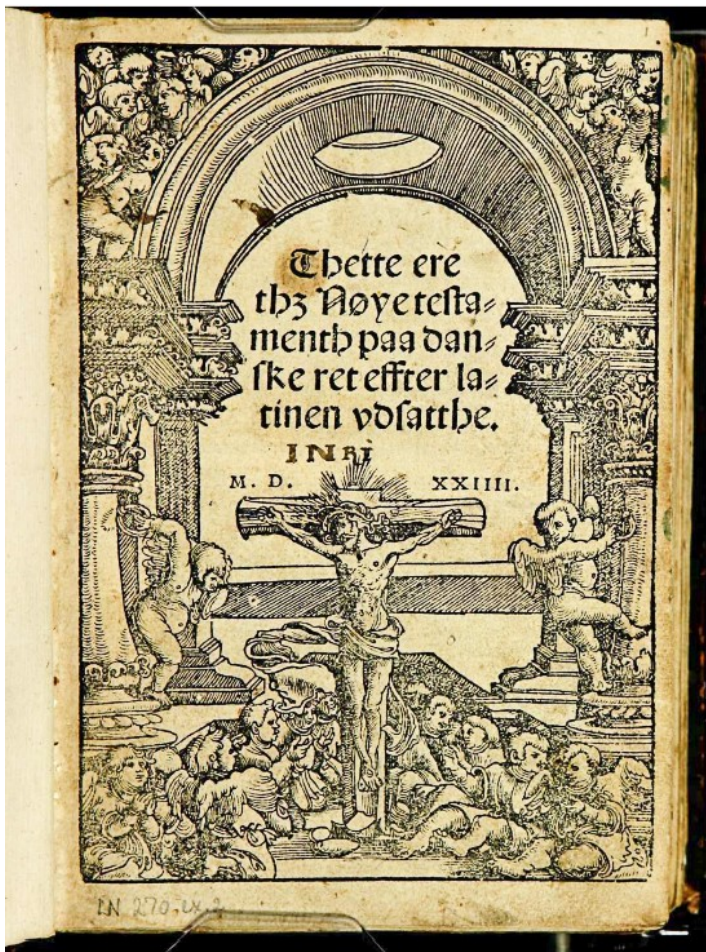
Efterskrift

Christian II's Ny Testamente er blot et eksempel på, hvad der gemmer sig bag de sporadiske bogoptegnelser i Øm Klosters Inventarium. Nogle foreløbige studier har vist, at der også fandtes en betragtelig samling af Martin Luthers skrifter på både tysk og latin.

Der er, som allerede nævnt, al mulig grund til at arbejde videre med boglisten med henblik på at identificere og beskrive alt fra middelalderlige manuskripter til trykte skrifter fra reformationstiden og indtil klosterets nedlæggelse.

Hvert værk er i sig selv interessant, og samlet tegner de et billede af lær-

dommen blandt Øm Klosters abbeder og munke, samt klosterets rolle i forbindelse med bl.a. lutherdommens udbredelse og den lutherske kirkes etableringsfase i Danmark.

Titelblad fra Christian II's Ny Testamente.

INFO BOX

Danske bibeloversættelser:

- 1589 Frederik II's Bibel
- 1550 Christian III's Bibel – første komplette Bibel på tryk
- 1539 Peder Tidemands Dommerbogen
- 1535 Hans Tausens De Fem Mosebøger
- 1529 Christiern Pedersens Ny Testamente
- 1528 Frands Vormodsens Salmernes Bog
- 1524 Christian II's Bibel – første danske Bibel på tryk (kun Det Nye Testamente)
- 1480 Bibelens første 12 bøger (Håndskrift, sandsynligvis fra Birgittinerklosteret i Mariager, Det Kongelige Bibliotek)

Litteratur

- Bricka C. F.: Kancelliets Brevbøger vedrørende Danmarks Indre Forhold 1886-86.
- Christian II's Ny Testamente, 1524 (digitaliseret som PDF og tilgængelig via Det Kongelige Bibliotek).
- Gregersen, B. (red.): Øm Kloster, 2003.
- McGuire, B. P.: Conflict and continuity at Øm Abbey, 1976.
- Undorf, W.: From Gutenberg to Luther – Transnational Print Cultures in Scandinavia 1450-1525, 2012.

Studietur til Sverige aflyst

COVID-19 pandemien har desværre spændt ben for den annoncerede studietur til Sverige i forsommeren 2021.

Både planlægning, forberedende studieaftner og rejse til bl.a. cistercienserklosteret Varnhem og birgittiner-klostret Vadstena er umuliggjort.

Forhåbentlig bliver det senere muligt at realisere rejsen.

*Med venlig hilsen
Kristian R. Skovmose*

Formandens beretning 2021

Af Torben Christensen

Det er med blandede følelser, jeg begynder på denne beretning for 2020. Vi var heldige at få afholdt generalforsamling, lige inden Danmark blev lukket ned, og alle vore faste arrangementer løbende blev aflyst. Men Øm Kloster Museum, situationen til trods, blomstrede op og blev isoleret set en kæmpe succes i 2020. Danskerne hungrede efter oplevelser og natur og havde penge på lommen, så den lille museumsbutik havde nok at gøre med at holde varer på hylderne.

For vores egen lille forening, håber vi i bestyrelsen, at alle medlemmer er kommet fornuftigt igennem begge nedlukninger, så vi forhåbentlig kan mødes til arrangementer i 2021.

Der har været lidt stille omkring planerne med at gøre Øm Kloster mere attraktiv at besøge. Det er mest Perron 1, der omtales i pressen, nu senest med en stor bevilling fra Realdania. Stort tillykke med det. Det, vi mangler i første omgang omkring Øm, er at der skaffes finansiering til køb af de to ejendomme, som er helt nødvendige for at projektet kan realiseres. Vi håber, der kommer en positiv løsning i 2021.

Som antydnet i indledningen har det været et aktivt år på museet. Lene Mollerup har færdiggjort og fået udgivet en usædvanlig flot og læseværdig bog om klosterhaven ved Øm. Coronaen gjorde, at der ikke blev holdt et brag af en reception – det havde været fortjent – men vores forening afholdt i samarbejde med Lene Mollerup en guidet tur i klosterhaven den 29. juni, hvor Lene fortalte om bogens tilblivelse og udvalgte planter. Arrangementet blev afholdt under max 25 personsreglen. Jeg skylder at sige, at bogens flotte fotos for de allerflestes vedkommende er taget af medarbejder ved museet Susan Kipp. Også Ib Nicolaisen har bidraget væsentligt.

2020 har været et godt bog-år for Øm. Hans Krongaard Kristensen har nemlig fået udgivet et kæmpe værk (VÆRKET?) om Øm Kloster. Det blev fejret ved en reception 18. september på Øm. En anmeldelse af begge bøger kan læses her i bladet, og bøgerne kan købes i museumsbutikken på Øm.

Under et friluftsbestyrelsesmøde besluttede bestyrelsen at lave en kør-selv-udflugt til Tinnets Krat og resterne af Danmarks første

badeland. Turen fandt sted 26. september, hvor en guide fra Glud Museum fortalte om Tinnets Krats pibende sumpkilde og dermed Gudenåens udspring. Selskabet besøgte selv ruinerne af badelandet.

Øm Kloster måtte som vennerne også løbende gennem 2020 aflyse arrangementer, men et blev dog fastholdt, nemlig gudstjeneste søndag morgen den 16. august, som normalt afholdes i forbindelse med den årlige klosterfestival.

Af regnskabet fremgår det at foreningen næsten har en al for sund økonomi. Museet har ikke haft de store ønsker i 2020, men vi har givet tilsagn om ca. 8000 kr. til en digital visualisering af klosteret og et par tusinde til en undersøgelse af korbue-krucifikset i Sct. Søren's Kirke. Har det mon hængt i Øm Kloster? Det får vi snart svar på.

Selvom 2020 har været præget af aflysninger – både arrangementer og bestyrelsesmøder – vil vi gerne sige stor tak til alle frivillige for trods vanskelige forhold at få Øm Kloster til at fremtræde indbydende.

Bestyrelsen kan ikke sige tak nok til Lene for en altid positiv tilgang uanset omstændigheder, og hvad vi kommer med – og stadig altid med et smil. Også stor tak til personalet for altid at modtage os med venlighed.

En tak skal også lyde til Bent Doktor for med utrættelig ildhu og omhu at passe medlemslister og sende ud på mail, hvad foreningen har på hjerte.

Bestyrelsen skal også have stor tak for samarbejde i 2020, håber vi ses lidt mere i 2021.

Der laves masser af statistisk materiale om og omkring corona. Derfor gør jeg her et lille tankeeksperiment: Hvis alle vore medlemmer har øget vægten, som hjemme hos mig, vil vi tilsammen have taget 645 kg på i løbet af corona-året. God fornøjelse med at smide disse kilo. Tak

for 2020 og velkommen på kondistien i 2021.

Fra udflugten til Danmarks første badeland.

Foto: Bent Koed Doktor

Vild med vilje på Øm Kloster

Af Lene Mollerup

I 2020 lod vi de store græsarealer i fratergården, søndre klostergård og i bryghaven vokse for at skabe en mere forskelligartet vild flora og levesteder for insekter og andet dyreliv.

I stedet for at klippe plænerne i bund, blev arealerne klippet med stier i græsset, så det er muligt at bevæge sig rundt i ruinen. Den vilde flora gav gavmildt tilbage, og henover sæsonen var der mange nye vilde arter i plænerne såsom blød storkenæb, fin kløver, tofrøet vikke, bakke-forglemmigej, håret høgeurt og hare-kløver. Vi oplever også flere dyr, insekter og sommerfugle som firben, snoge, stor gedehams, grøn køllesværmer og sommerfuglen blodplet.

Vi fortsætter i 2021 med samme koncept og laver i løbet af forsommeren et 'Vild med vilje' arrangement på Øm Kloster Museum i samarbejde med biologer fra Skanderborg kommunes naturteam.

Datoen er tirsdag d. 15. juni, kl. 16.00.

Alt afhængig af, hvor mange vi må samles på dette tidspunkt, kan det blive nødvendigt med tilmelding. Det vil fremgå af museets hjemmeside.

*Til højre firben i sol.
Nederst blåhat og grøn køllesværmer.
På modstående side blomstrende græsplæne.
Fotos af Susan Kipp.*

Bognyt

Ny bog om Klosterhaven ved Øm

Om bulmeurt siges det, at den er smertestillende og søvndyssende, men hvis man bruger den for meget, gør den 'vild og gal'. At den blev anvendt af munkene på Øm Kloster viser fund af frø fra de arkæologiske udgravninger. Dens tilstedeværelse ved klosterruinen gjorde, at apoteker Jens Lind i 1918 blev interesseret i stedets flora. Han mente, at da tomten af Øm Kloster lå urørt siden reformationen, måtte stedet være ideelt til at studere middelalderens havebrug. Jens Linds interesse dannede baggrund for havens anlæggelse ved siden af ruinen af Øm Kloster i 1926, og blev samtidig starten på historien om Øm klostrets haver.

Øm Kloster er grundlagt af cisterciensermunke i 1172 i et område mellem Mossø og Gudensø tæt ved Ry. Munkene bragte en omfattende viden om planter med sig sydfra, der har dannet grundlag for vores viden om læge- og krydderurteplanter, som vi kender den i dag. Som de fleste klostre, blev også klosteret ved Øm nedlagt efter reformationen, mens planter fra klostrets haver til stadighed lever på klostertomten.

Bogen Klosterhaven ved Øm af Lene Mollerup fortæller primært historien om haverne ved det middelalderlige Øm Kloster samt Øm Klosters nuværende museumshave. Men det er også en historie om haverne ved de middelalderlige nordeuropæiske klostre, deres funktion og udnyttelse generelt. Bogen anvender et bredt kildegrundlag og inddrager skriftlige arkæologiske og botaniske kilder.

Klosterhaven ved Øm er forsynet med et katalog, kaldet herbariet, over de 80 planter, der findes i klosterhaven i dag. Herbariet beskriver plantens kulturhistorie og hvordan planterne har været brugt, især medicinsk, gennem tiderne. Som et ekstra plus findes en kulturhistorisk oversigt over klosterhaver i Danmark, og bogen kan derfor også anvendes som guidebog til Danmarks andre klosterhaver.

Klosterhaven ved Øm er udkommet i maj 2020 på forlaget Turbine. Den er smukt illustreret med mange farvefotos ved Susan Kipp og Ib Nicolajsen. Hardback, 280 sider, pris 299,- kr.

Nyt bogværk 'Øm Kloster' af Hans Krongaard Kristensen

Den korte titel på bogværket "Øm Kloster" af Hans Krongaard Kristensen opsummerer hele essensen af dette nye hovedværk. Det er nemlig præcis det det er, hele den samlede viden om Øm Klosters arkæologiske historie. Danmarks klosterarkæolog har gjort det igen!

Øm Kloster er det sted i Danmark, hvor der er foretaget flest arkæologiske udgravninger. Her begyndte Nationalmuseet med at stikke spaden i jorden i 1896 og utallige udgravninger er det blevet til i årenes løb – indtil nu 33 sæsoner fordelt over 117 år.

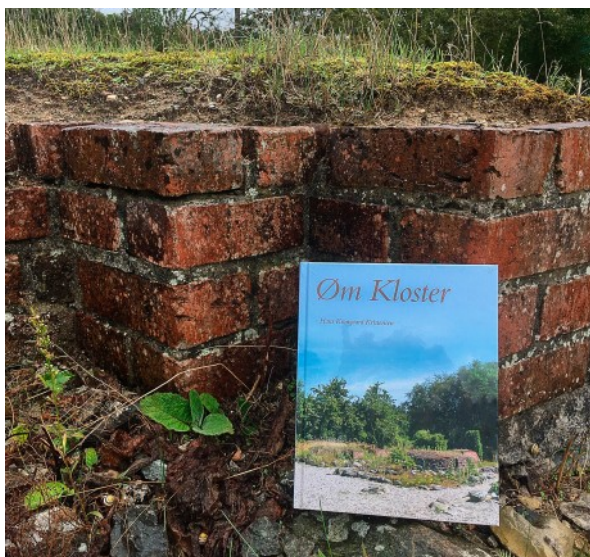
Det enorme dokumentationsmateriale bestående af arkæologiske beretninger, fundlister, tegnings- og billedmateriale har dannet baggrund for en fremstilling af Øm Klosters bygningsanlæg i denne nye bog. Indholdsfortegnelsen viser, at bogen kommer forbi alle de væsentligste aspekter af Øm Klosters arkæologiske historie såvel klosterkirke, bygninger i klausuren og indre gård, kanaler og brønde, kirkegårde, ydre gård og andre anlæg, byggematerialer, udvalgte genstande, fødevarer og lægeplanter og nedbrydningen af klostret.

Der er tale om en grundlæggende fremstilling, der kildekritisk samler de forskellige undersøgelsesresultater til en helhed. Med denne bog får man en fornemmelse af at have fået et overblik over alt det, der hidrører Øm Klosters arkæologiske historie, og når den sidste side er læst, føler man sig oplyst. Bogen er rigt illustreret og er ganske enkelt hovedværket om Øm Klosters arkæologiske historie.

Øm Kloster af Hans Krongaard Kristensen er udkommet på Jysk

Arkæologisk Selskab i samarbejde med Museum Skanderborg i september 2020.

Bogen er på 384 sider, rigt illustreret med fotos og tegninger, pris 350,- kr.

Det sker på Øm Kloster i 2021

April

Lørdag d. 17. april, kl. 10:00.

Museet åbner for sæsonen og der vil være morgenkaffe og brød til de morgenfriske.

Maj

Søndag d. 9. maj, kl. 04:30-06:00.

Munkenes morgen og naturen vågner ved Otto Andersen og Kirsten Kjørulff. Sansesyldt morgen med natur- og kulturoplevelser ved Mosø.

Juni

Lørdag d. 5. juni, kl. 10:00-16:00.

Dagskursus i begynderbotanik og blomsterpresning på Øm Kloster ved Anne Murmann Hansen. Tilmelding nødvendig.

Tirsdag d. 15. juni, kl. 16:00.

Vild med vilje på museet i samarbejde med biologer fra Skanderborg kommunes naturteam.

Tirsdag d. 22. juni, kl. 20:00.

Friluftsgudstjeneste i Øm Klosterkirkes ruin.

Søndag d. 27. juni, kl. 11:00-15:00.

Bier og honning i klosteret.

Besøg Øm Klosters bigård og hør klosterbiavleren fortælle om bier, voks og honning i klostrene gennem århundreder.

Juli

I munkenes fodspor - rundvisning i klosterruinen på Øm Kloster.

- søndag d. 4. juli, kl. 14:00,
- søndag d. 11. juli, kl. 14:00,
- søndag d. 18. juli, kl. 14:00 &
- søndag d. 25. juli, kl. 14:00.

August

Weekenden d. 14. - 15. august.

”Klosterfestival” på Øm Kloster. (lørdag: 10:00-18:00, søndag: 10:00-17:00).

Søndag d. 15. august kl. 09:30

Friluftsgudstjeneste ved Iben Johanne Thomsen, Gl. Rye Kirke.

Oktober

Torsdag d. 21. oktober, kl. 18:30-20:30.

Museum i lommelygtens skær.

Oplev stemningen på Øm Kloster i skæret fra måne, fakler og levende lys, når museet holder aftenåbent i efterårsferien.

Vigtigt:

Følg med på Øm Kloster Museums hjemmeside:

www.museumskanderborg.dk

for eventuelle aflysninger af arrangementer i forbindelse med COVID-19 pandemien eller tilmeldingskrav for at overholde forsamlingsregler.

Adresseændringer til medlemskartoteket bedes sendt på E-mail til venner@k-doktor.dk